

Motivatie van Thomas Cool 1851-1904 tot schilderen, en contacten met Haagse School en mogelijkheden van contact met Van Gogh in 1881-1886

TC1954, herzien 20 aug 2010

Het verbaast dat nog geen goed curriculum vitae van TC1851¹ is opgesteld. Ook nu is dat weer niet gedaan kunnen worden, en wel omdat het archief-onderzoek werd gedaan terwijl juist stukken uit het archief waren verdwenen voor een tentoonstelling elders.

TC1851 is een tijdgenoot van Vincent van Gogh (1853-1890) en verre neven van hem Hendrik Willem Mesdag (1831-1915), Lourens Alma Tadema (1836-1912) en ook de wat oudere Thomas Simon Cool (1831-1870) – de gezamenlijke voorouder is hier Gilles Hessels Mesdag (1706-1759). Er was nog wel aandacht van de verre Cool-en voor elkaar, maar het is onbekend of TC1851, die in 1869 in Antwerpen bij De Keyser ging leren, daarover nog gesproken heeft met TC1831. Mesdag, Tadema en TC1831 gingen wel intensiever met elkander om.

TC1851 was tussen 1874 en 1887 een aantal keren kort of wat langer in Den Haag en had daar contact met Maris en denkelijk De Bock, via immers contacten via de Antwerpse Academie en de Haagse onderwijsact. Wellicht is iets terug te vinden in de brieven tussen de broeders Maris. Onbekend is of hij nog wist van de link naar Mesdag. Het Mesdagfonds ondersteunt alleen de naam Mesdag en hun eerstegraadsverwanten, maar het lijkt erop dat men de geschiedenis van de beginjaren goed kent, dus Mesdag zal er wel van geweten hebben maar het is de vraag of TC1851 dat wist.

Van Gogh was in Den Haag in 1881-1886, en dat overlapt de periode waarin TC1851 daar kort kon zijn. Onbekend is of ze elkaar daar ontmoet hebben. Hun toppen bereikten ze elders, in Frankrijk resp. Italië.

1887 wordt TC1851 filiaalhouder in Rotterdam in het bedrijf van zijn vader. In Rotterdam neemt hij lessen van Nachtweh. Diens contacten spelen dus pas daarna.

(1) In het familiearchief nu in Tresoar bevindt zich een korte biografie van TC1851. Deze is niet veel later na zijn dood geschreven. De auteur is onbekend.

Thomas Cool werd te Sneek geboren in 1851. Zijn vader Gerrit Cool had daar een fabriek van marmmerwerken, de firma G & J Cool. Thans nog gevestigd Bloemengracht 77 te Amsterdam. Als knaap groeide hij tusschen de marmers op. Op 18 jarige leeftijd ging hij naar de Academie van Beeldende Kunsten te Antwerpen, waar hij werkte onder Nicaise de Keyser. Deze tijd was voor hem belangrijk; hij schrijft later:

"Een worp in de toetsen bepaalt reeds de stemming die het tonwerk zal teweeg brengen, en, vanaf mijn jongens jaren, toen ik op de Academie van Beeldende Kunsten te Antwerpen studeerde, heb ik altijd het verband trachtte te vinden tusschen muziek en schilderkunst, waarom weet ik niet. Maar 't heeft mij steeds voor den geest gestaan de woorden van mijn leermeester De Keyser: Indien gij iets schoons ziet in de natuur, tracht U dan daarvan eenige rekenschap te geven. Het is niet zoo gemakkelijk, maar het moet.

¹ TCjaar is Thomas Cool geboren in jaar. TC1851 is mijn overgrootvader, TC1921 (Voorburg) is mijn vader, TC1954 (Scheveningen) is schrijver dezes. TC1800 is TC1851's grootvader. Deze TC1800 is kleinzoon van Dieuwke Mesdag (1734-1820). TC1831 = Thomas Simon Cool (1831-1870) is een achterkleinzoon van haar via TC1800's broer Wouter (1802-1879).

Hij of zij die wat wil worden in welk vak ook van Kunst, moet zich niet tevreden stellen met wat 't gevoel voor schoone ons zegt; het moet zoo duidelijk mogelijk gezegd zijn."

Van Antwerpen ging hij naar Den Haag, behaalde de acte voor middelbaar teekenen en boetseeren en kreeg daarmee een aanstelling als leeraar aan de H.B.S. te Arnhem. 't Lesgeven echter gaf hem geen bevrediging; hij nam zijn ontslag en werkte korte tijd in den Haag, waar hij dikwijls bij Maris en de Broek [De Bock ? Goed overgetypt ?] kwam. Een klein interieurtje uit Zeeland is het eenige uit dien eerste tijd bewaard. Toen na een tijdelijke ontmoediging werd besloten dat hij bij zijn vader in de zaak zou komen; daarvoor moest hij 't vak eerst grondig leeren. Een paar jaren lang was hij daarvoor in België en tot besluit een half jaar aan 't ornament hakken te Brussel.

Nu was hij werkzaam te Sneek bij zijn vader gedurende ongeveer 10 jaren, in welke tijd zijn huwelijk valt [1883]. In zijn vrije tijd was hij altijd aan 't teekenen en schilderen. En toen hij vijf jaren na zijn huwelijk naar Rotterdam ging als chef van den verkoop in een van de magazijnen van de firma bleef het niet bij teekenen in zijn vrije tijd alleen. 't Gebeurde wel, dat zijn vrouw schoorsteenmantels verkocht, terwijl Thomas bij zijn Pantheon in bordpapier was en bestudeerde hoe het zonlicht viel door 't open oog. Let wel: het Pantheon heeft een open koepel. Men kan dus direct de hemel zien als men binnen het Pantheon loopt. En dat fenomeen was Thomas aan het bestuderen. Zoo kwam het conflict tusschen hem en zijn vader en waar deze hem voor de keuze stelde: "de zaak of de kunst", koos Thomas de laatste. Met een jaargeld van zijn vader ging hij in Maart 1892 naar Rome. Hij vestigde zich met zijn gezin in de villa Strohl-Fern, waar hij een groot atelier had met bovenlicht. Nu brak een heerlijke tijd van zich bevrijd voelen voor hem aan en een onvermoeid studeeren en werken, ruim vier jaren lang. In 't Pantheon was hij dagen en dagen, zoodat de custos eens vroeg, of hij plan had ergens in de wereld een tweede Pantheon te bouwen.

(2) In een brief aan zijn vader in 1893:

Nadien heb ik een groote teekening met zwart krijt gemaakt van de St. Pieterskerk, wel 3 meter lang en 2 meter hoog. Ook die is bijna gereed. Mijn doel is daarmede eenigszins dezelfde grootse indruk te geven als wanneer men in het gebouw komt.

(3) TC1851, een deel uit een concept-brief aan Cirprimo, mei 1895

Het doet mij leed dat U de Maria Maggiore niet af heeft gezien. Ik had U nog eens verwacht maar drukke bezorgheden hebben U zeker verhin-derd te komen. Ik had daarin na twee jaren moeilijk zoeken eindelijk iets bereikt, naar het gecentraliserend licht tot in de verte, donkerste hoekjes van de rijk geomeerde basilica te versprei-den en de goudtoon der zoldering en wanden te paren aan het grijs der zuilen en vloeren. Men zal nu in 't vaderland wel zeggen hoe men 't vindt.- Het lieve dappere vaderland met zijn Marisse, de Bock's zijn Mauves, zijn Breitners, Toorops, zijn Israëls en zijn Bisschops, zijn Mesdags. Wat een namen.-

Werken doen wij hier als echte slaven. Slaven van onze phantasie en van onze toewijding aan den dienst der Kunst, die is suggestief die ons leert toveren om met weinig middelen iets weer te geven van ons sentiment. Ik weet niet of ik mooi of leelijk schilder, zegt mij het vogeltje, wel weet ik dat mijn vleugels van vederen gemaakt zijn zoo en mijne stem klinkt zoodat zij kunnen dienen om te vliegen en mijne liefde uit te drukken.-

Ge kunt dat ook op mij toepassen, mijne vleugels heb ik; van mijn prilste jeugd herinner ik mij de vervoering bij het aanschouwen der natuur en mijne stem dat is mijne kleur, mijne opvatting is dit en doordat ik de kunst lief heb en hard gewerkt heb.-

Muziek en harmonie is iedere kunst, want zij is de voorstelling des waarheid -die in poëzie- die is het dualisme dat overal heerscht in de wereld. De artiest die zijn sentiment legt in zijn werk, heeft getracht dat dualisme weer te geven. 't Zij in versen vol liefde en haat, 't zij in klanken of kleuren en toonen of lijnen vloed of vormen spel, die de pracht van het phenomena en het verhevene van het wordings en verande-rings proces van het bestaan der dingen weergeven.-

Overall is dat phenomena schoon en dat bestaan verheven, in het ontluiken het bloeien en het sterven, aan de delta der rivieren zoo wel als op de toppen der bergen waar zij ontspringen.

Ieder oogenblik geeft een ander natuurdecoratief en den schilder alleen is gegeven de leidende gedachte te brengen in de voorstelling van ieder moment en de natuur als 't ware te kristalliseren.

In Holland is de atmosfeer door zijn gedurig vochtigheid veel sterker gekleurd dan in bijna ieder ander land en daarom zoo schilderachtig, daardoor komt het dat de Hollanders zoo vaak kolonisten zijn en waar zij komen hun talent meebrengen. Hier in de Romeinsche Campagna is de mis en scene altijd liefelijk dichtbij en grootsch aan de horizonen. De ruïne van een geheele vroegere beschaafde wereld wijd en zijd verspreid in volkomen harmonie met de betrekkelijke verlatenheid en grootscher monumentaal de vegetatie en dan de nachten, wat een diepte van kleur! Wat kan ook de dagtoon hier fijn zijn de hemel even bewolkt in licht blauwe verscheidenheid van kleuren werken zoo liefelijk met de golvende vlakke in harmonie of bijna purper blauw tegen de majestueus pijnboomen en cipressen afsteken.

Ik ben geboren te Sneek in 1851 25 December en leerde van mijn ouders en meesters meer nog dan zij mij wilde inprenten hun voorbeeld volgen. Vandaar dat mijn vader's vaste wil mij meer heeft gediend dan had hij rijkdom me bezeten. De moeite die ieder schilder heeft gehad om allerlei tegenkantingen te weerstaan had ik in volle mate, naar de beroemde Molenschat zei tegen mijne vrouw toen wij hier eenigen tijd waren. Het is meer gebeurd dat iemand op middelbare leeftijd begint, bereikt wat hij ernstig wil.

(4) In theorie is er een contactmogelijkheid met Van Gogh (1853-1890):

Van Gogh was in Den Haag in 1881-1886, en dat overlapt de periode waarin TC1851 kort daar was. <http://www.gemeentemuseum.nl/index.php?id=031791> geeft:

"Vincent van Gogh (1853-1890) vertrok in december 1881 naar Den Haag om les te nemen bij zijn neef Anton Mauve, in die tijd al een bekende schilder van de Haagse School. Hij leert veel van Mauve ('ik houd veel van hem en sympathiseer met hem') maar ook tekent hij met Georg Hendrik Breitner in volksgaarkeukens en wachtkamers derde klasse, raakt hij bevriend met een collega als Weissenbruch en bezoekt hij Pulchri. Zo legt Van Gogh in Den Haag de basis voor de rest van zijn carrière. (...) Hoewel Van Goghs werk nog een forse omslag maakt als hij in zich in 1886 in Frankrijk vestigt, vergeet hij zijn 'leertijd' in Den Haag nooit meer helemaal. Vooral Anton Mauve, zijn stimulator en leermeester blijft hij dankbaar. Als Van Gogh begin maar 1888 hoort dat Mauve is overleden slaat hem dat met diepe droefenis, en schildert hij een prachtige bloeiende perzikboom waar hij 'Souvenir a Mauve' onderzet – een opdracht die een zeldzaamheid is in Van Goghs oeuvre. 'Het leek me dat het ter nagedachtenis aan Mauve iets teders en heel vrolijks moest zijn', schreef hij aan Theo. Van Gogh mocht dan zijn weggegaan, Den Haag verliet hem niet meer. "

Als TC1851 op 18-jarige leeftijd bij De Keyser gaat leren is het 1869. Daarna de acte voor tekenleraar in Den Haag, dan lesgeven in Arnhem, daarna blijkbaar terug naar Den Haag (data hiervoor bij Tresoar). In 1887 wordt hij filiaalhouder in Rotterdam in het bedrijf van zijn vader.

Hij was in 1892-1896 in Rome. De brief aan Cirprimo uit 1895 laat zien dat hij het Haagse wereldje enigszins kent.

Een ruwe berekening is als volgt: In maart 1892 kwam TC1851 met familie aan in Rome. Terugrekenen van 10 jaar Sneek geeft maart 1882, wat klopt met het huwelijk in 1883. Minus 2,5 jaar “België [weer Antwerpen ?] en Brussel” geeft oktober 1879, zodat de Haagse tijd van TC1851 ligt tussen 1874 en oktober 1879, niet overlappend met Vincent van Gogh, tenzij TC1851 vanuit Brussel en Sneek nog eens op bezoek ging in Den Haag, bijv. om tentoonstellingen te zien.